

Halakhic Process

Popular Practice and the Process of Psak

The Role of Custom in Jewish Law

I. Defining Categories

<p>1. B. Taanit 26b R. Judah said in the name of Rab: The halachah is in accordance with the view of R. Meir. R. Johanan said: The people followed the view of R. Meir. And Raba said: The established custom is in accordance with the view of R. Meir. <u>On the view that the halachah is according to R. Meir we teach it [explicitly] in the school sessions; but if we say that the established custom is according to R. Meir, then we should not teach it explicitly in the school sessions but we may give our decisions in accordance with it; if, however, we say that the people followed the view of R. Meir then we do not definitely give a decision in accordance with it, but should one have acted on it we do not declare his action null.</u></p>	<p>1. בבלי תענית כו : אמר רב יהודה אמר רב : הלכה כרבי מאיר . ורבי יוחנן אמר : נהגו העם כרבי מאיר . ורבא אמר : מנהג כרבי מאיר . <u>מאן דאמר הלכה כרבי מאיר - דרשינן לה בפירקא . מאן דאמר מנהג - מידרש לא דרשינן , אורויי מורינן . ומאן דאמר נהגו - אורויי לא מורינן , ואי עביד - עביד , ולא מהדרינן ליה .</u></p>
---	---

II. Types of Minhag

A. Personal

<p>2. B. Berachot 31a <u>Such was the custom of R. Akiba; when he prayed with the congregation, he used to cut it short and finish in order not to inconvenience the congregation, but when he prayed by himself, a man would leave him in one corner and find him later in another, on account of his many genuflections and prostrations</u></p>	<p>2. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לא. אמר רבי יהודה : כך היה מנהגו של רבי עקיבא , כשהיה מתפלל עם הצבור - היה מקצר ועולה , מפני טורח צבור , וכשהיה מתפלל בינו לבין עצמו - אדם מניחו בזוית זו ומוצאו בזוית אחרת , וכל כך למה - מפני כריעות והשתחויות .</p>
--	---

B. Communal

<p>3. B. Pesahim 119a We learned elsewhere: <u>Where it is the practice to repeat, he must repeat; to recite it once only, he must recite them once only; to pronounce a blessing after it [sc. the Hallel], he must pronounce a blessing upon it: it all depends on local custom.</u> Abaye observed: <u>This was taught only [about a blessing] after it, but a blessing before it is obligatory,</u> for Rav Judah said in Samuel's name: A blessing must be recited for a religious duties before [‘ober] they are performed.</p>	<p>3. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיט. תנן התם : מקום שנהגו (עמוד ב) לכפול - יכפול , לפשוט - יפשוט , לברך אחריו - יברך , הכל כמנהג המדינה . אמר אביי : לא שנו אלא לאחריו , אבל לפניו - <u>[מצוה] לברך . דאמר רב יהודה אמר שמואל : כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן .</u></p>
---	---

C. Customs and Law

<p>4. B. Berachot 31a Our Rabbis taught: A man should not stand up to say Tefillah either immediately after trying a case or immediately after a [discussion on a point of] halachah; but he may do so after a halachic decision which admits of no discussion. What is an example of a halachic decision which admits of no discussion? — Abaye said: Such a one as the following of R. Zera; for R. Zera said: <u>The daughters of Israel have undertaken on themselves</u> to be so strict with themselves that if they see a drop of blood no bigger than a mustard seed they wait seven [clean] days after it.</p>	<p>4. בבלי ברכות לא. (נדה סו.) תנו רבנן: אין עומדין להתפלל לא מתוך דין, ולא מתוך דבר הלכה, אלא מתוך הלכה פסוקה. והיכי דמי הלכה פסוקה? אמר אביי: כי הא דרבי זירא, דאמר רבי זירא: <u>בנות ישראל החמירו על עצמן</u>, שאפילו רואות טיפת דם כחרדל - יושבות עליה שבעה נקיים</p>
<p>5a. M. Ketubot 7:6 THESE ARE TO BE DIVORCED WITHOUT RECEIVING THEIR KETHUBAH: A WIFE WHO TRANSGRESSES THE LAW OF MOSES OR [ONE WHO TRANSGRESSES] JEWISH PRACTICE.</p> <p>5b. Rambam Ishut 24:12 What is "Jewish Practice"? <u>The customs of modesty practiced by Jewish women.</u></p>	<p>5. משנה מסכת כתובות פרק ז משנה ו <u>ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית</u></p> <p>רמב"ם הלכות אישות פרק כז: יב ואיזו היא דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל</p>
<p>6. B. Pesahim 50b The inhabitants of Hozai were accustomed to separate hallah on rice. [When] they went and told it to R. Joseph he said to them, Let a lay Israelite eat it in their presence: Abaye raised an objection against him: <u>Things which are permitted, yet others treat them as forbidden, you may not permit it in their presence?</u></p>	<p>6. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף נ: בני חוזאי נהגי דמפרשי חלה מארוזא. אתו ואמרו ליה לרב יוסף. אמר להו: ניכלה זר באפייהו. איתיביה אביי: <u>דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור (עמוד ב) אי אתה רשאי להתירן בפניהם</u></p>

D. Communal / Inherited / Status Quo

<p>7. B. Beitzah 4b In early times they used to light bonfires, but on account of the mischief of the Samaritans the Rabbis ordained that messengers should go forth. Now if the [mischief of the] Samaritans ceased we would [all] observe only one day; and [even during the Samaritan mischief] wherever the messengers arrived they observed [only] one day. But now that we are well acquainted with the fixing of the new moon, why do we observe two days? — Because they sent [word] from there [Palestine]: <u>Give heed to the customs of your ancestors which have come down to you;</u> for it might happen that the government might issue a decree and it will cause confusion [in ritual].</p>	<p>7. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף ד: דתן: בראשונה היו משיאין משואות, משקלקלו הכותים התקינו שיהו שלוחין. ואילו בטלו כותים עבדין חד יומא, והיכא דמטו שלוחין עבדין חד יומא. והשתא דידיעין בקביעא מאי טעמא עבדין תרי יומי? - משום <u>דשלחו מתם: הזהרו במנהג אבותיכם בידכם</u>, זמנן דגזרו שמדא ואתי לאקלקולי.</p>
<p>8. B. Taanit 28b For R. Johanan said in the name of R. Simeon b. Jehozadak, On eighteen days in the year the individual [worshiper] completes the Hallel and they are, the eight days of the Feast of Tabernacles, the eight days of Hanukkah, the first day of Passover, and the Festival of Pentecost; but in the Diaspora [the Hallel is completed] on twenty-one days, and they are, the</p>	<p>8. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כח: דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: שמונה עשר יום בשנה יחיד גומר בהן את הלל, ואלו הן: שמונת ימי החג, ושמונת ימי חנוכה, ויום טוב הראשון של פסח, ויום טוב (ראשון) של עצרת. ובגולה עשרים ואחד יום, ואלו</p>

<p>nine days of the Feast of Tabernacles, the eight days of Hanukkah, the first two days of Passover and the two days of Pentecost.</p> <p>Rav once came to Babylonia and he noticed that they recited the Hallel on New Moon; at first he thought of stopping them but when he saw that they omitted parts of it he remarked: <u>It is clearly evident that it is an old ancestral custom with them.</u> A Tanna taught: The individual should not deliberately begin to recite [the Hallel] but once he has begun he should complete it.</p>	<p>הן: תשעת ימי החג, ושמונת ימי חנוכה, ושני ימים הראשונים של פסח, ושני ימים טובים של עצרת. רב איקלע לבבל, חזינהו דקא קרו הלילא בריש ירחא. סבר לאפסוקינהו כיון דחזא דקא מדלגי דלוגי, אמר שמע מינה מנהג אבותיהם בדיהם. תנא: יחיד לא יתחיל, ואם התחיל - גומר.</p>
<p>9. B. Hullin 13b</p> <p>For he accepts the opinion expressed by R. Hiyya b. Abba in the name of R. Johanan: The gentiles outside the land [of Israel] are not idolaters; <u>they only continue the customs of their ancestors.</u></p>	<p>9. תלמוד בבלי מסכת חולין דף יג: דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן: נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הן, <u>אלא מנהג אבותיהן בדיהן.</u></p>

III. Custom as a Source of Jewish Law

<p>10. Y. Peah 7:5 20c</p> <p>R. Avin in the name of R. Yehoshua B. Levi said, this is not the limit of this law, <u>but rather, for all laws which are unclear in court and you do not know what is good (to do), go out and see what the community practices and follow them.</u></p>	<p>10. ירושלמי מסכת פיאה פרק ז דף כ דאמר רבי אבין בשם רבי יהושע בן לוי לא סוף דבר הלכה זו <u>אלא כל הלכה שהיא רופפת בבית דין ואין את יודע מה טיבה צא וראה מה הציבור נוהג ונהוג</u></p>
<p>11. B. Pesachim 66a</p> <p>Our Rabbis taught: This halachah was hidden from [i.e., forgotten by] the Bene Bathyra. On one occasion the fourteenth [of Nisan] fell on the Sabbath, [and] they forgot and did not know whether the Passover overrides the Sabbath or not. Said they, 'Is there any man who knows whether the Passover overrides the Sabbath or not?' They were told, 'There is a certain man who has come up from Babylonia, Hillel the Babylonian by name, who served the two greatest men of the time, and he knows whether the Passover overrides the Sabbath or not... They immediately set him at their head and appointed him Nasi [Patriarch] over them, and he was sitting and lecturing the whole day on the laws of Passover. He began rebuking them with words. Said he to them, 'What caused it for you that I should come up from Babylonia to be a Nasi over you? It was your indolence, because you did not serve the two greatest men of the time, Shemaiah and Abtalyon.' Said they to him, 'Master, what if a man forgot and did not bring a knife on the eve of the Sabbath?' 'I have heard this law,' he answered, 'but have forgotten it. <u>But leave it to Israel: if they are not prophets, yet they are the children of prophets!</u>' On the morrow, he whose Passover was a lamb stuck it [the knife] in its wool; he whose Passover was a goat stuck it between its horns. He saw the incident and recollected the halachah and said, 'Thus have I received the tradition from the mouth[s] of Shemaiah and Abtalyon.'</p>	<p>11. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף סו. תנו רבנן: הלכה זו נתעלמה מבני בתירא. פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת, שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו. אמרו: כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו? אמרו להם: אדם אחד יש שעלה מבבל, והלל הבבלי שמו, ששימש שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון ויודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו. שלחו וקראו לו...מיד הושיבוהו בראש ומינהו נשיא עליהם, והיה דורש כל היום כולו בהלכות הפסח. התחיל מקנטרן בדברים, אמר להן: מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם - עצלות שהיתה בכם, שלא שמשתם שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון. אמרו לו: רבי, שכח ולא הביא סכין מערב שבת מהו? אמר להן: הלכה זו שמעתי ושכחתי. <u>אלא, הנהגה לחר לישאל אם אין נביאים הן - בני נביאים הן.</u> למחר, מי שפסחו טלה - תוחבו בצמרו, מי שפסחו גדי - תוחבו בין קרניו. ראה מעשה ונזכר הלכה, ואמר: כך מקובלני מפי שמעיה ואבטליון</p>

<p>12. M. Zevachim 12:4 ALL SACRIFICES WHICH BECAME DISQUALIFIED: [IF THIS HAPPENED] BEFORE THEY WERE FLAYED, THEIR SKINS DO NOT BELONG TO THE PRIESTS. [IF IT OCCURRED] AFTER THEY WERE FLAYED, THEIR SKINS BELONG TO THE PRIESTS. SAID R. HANINA THE SEGAN OF THE PRIESTS: NEVER IN MY LIFE HAVE I SEEN SKIN GO OUT TO THE PLACE OF BURNING. R. AKIBA OBSERVED: WE LEARN FROM HIS WORDS THAT IF ONE FLAYS A FIRSTLING AND IT IS FOUND TO BE TEREFAH, THE PRIESTS HAVE A RIGHT TO ITS SKIN. BUT THE SAGES MAINTAIN: 'I HAVE NEVER SEEN' IS NOT PROOF: RATHER, IT [THE SKIN] MUST GO FORTH TO THE PLACE OF BURNING.</p>	<p>12. משנה זבחים פרק יב:ד כל הקדשים שאירע בהם פסול קודם להפשטן אין עורותיהם לכהנים לאחר הפשטן עורותיהם לכהנים אמר רבי חנינא סגן הכהנים מימי לא ראיתי עור יצא לבית השריפה אמר ר' עקיבא מדבריו למדנו שהמפשיט את הבכור ונמצא טריפה שיאותו הכהנים בעורו וחכמים אומרים אין לא ראינו ראייה אלא יוצא לבית השריפה</p>
---	--

IV. Limits of Minhag – Cannot Violate Existing Law

<p>13. Rambam Mamrim 2:2 A court that passed a gzeirah or enacted a takkanah or practiced a custom, and it spread throughout all of Israel. A second court arose after them that wished to annul those original laws, the second court can do so till it is greater than the first court in wisdom and numbers . If it was wiser but not larger, larger but not wiser, it is not permitted to annul the law, even if the original reason for the law is void. How can a court be larger since every court has 71 members? This refers to the number of scholars in that generation that accepted and agreed on the matter that the court said.</p>	<p>13. רמב"ם ממרים פרק ב:ב בית דין שגזרו גזרה או תקנו תקנה והנהיגו מנהג ופשט הדבר בכל ישראל, ועמד אחריהם בית דין אחר ובקש לבטל דברים הראשונים ולעקור אותה התקנה ואותה הגזרה ואותו המנהג, אינו יכול עד שיהיה גדול מן הראשונים בחכמה ובמנין, היה גדול בחכמה אבל לא במנין, במנין אבל לא בחכמה, אינו אפילו בטל, יכול לבטל את דבריו הטעם שבגללו גזרו הראשונים או התקינו אין האחרונים יכולין לבטל עד שיהו גדולים מהם, והיאך יהיו גדולים מהם במנין הואיל וכל בית דין ובית דין של שבעים ואחד הוא, זה מנין חכמי הדור שהסכימו וקבלו הדבר שאמרו בית דין הגדול ולא חלקו בו.</p>
<p>14. B. Beitzah 4b It was stated: [With respect to] the two Festival-days of the New Year, Rab and Samuel both say: [An egg] laid on the first day is forbidden on the second day. For we have learnt: In early times they [the Sanhedrin] admitted the testimony about new moon throughout the [whole] day. Once, however, the witnesses were late in arriving... We have learnt: After the destruction of the Temple R. Johanan enacted that testimony [concerning the appearance of new moon] should be admitted the [whole] day. But R. Joseph says: <u>Even from [the time of] the enactment of R. Johanan b. Zakkai and onwards the egg is prohibited [on the second day]. What is the reason? It is a matter which was decided by a majority vote and whatever was [forbidden] by a majority vote, requires another majority vote to permit it.</u></p>	<p>14. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף ד: אתמר, שני ימים טובים של ראש השנה, רב ושמואל דאמרי תרוייהו: נולדה בזה אסורה בזה. דתנן: בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום (כולו), פעם אחת נשתהו העדים לבא (ה). דתנן: משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדות החדש כל היום... <u>ורב יוסף אמר: אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה. מאי טעמא? הוי דבר שבמנין, וכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו.</u></p>

<p>15. Rambam Shevitat Esor 3:3 Washing from discharges before praying in these days is only a custom, and customs cannot negate a prohibition, but only restrict that which is prohibited.</p>	<p>15. רמב"ם שביטת עשור פרק ג:ג ואין הרחיצה מקרי לתפלה בזמן הזה אלא מנהג ואין מנהג לבטל דבר האסור אלא לאסור את המותר</p>
<p>16. Rambam Idolatry 4:6 What procedure is followed when condemning a city as an influenced city? The Great Sanhedrin sends messengers to it, who inquire and investigate until they know beyond the shadow of a doubt that all, or the majority, of the city has been influenced and has turned to idolatry.</p>	<p>16. רמב"ם עבודת כוכבים ד:ו והיאך דין עיר הנדחת, בזמן שתהיה ראויה להעשות עיר הנדחת, בית דין הגדול שולחין ודורשין וחוקרין עד שידעו בראיה ברורה שהודחה כל העיר או רובה וחזרו לעבודת כוכבים...</p>
<p>17. B. Beitzah 30a Raba son of R. Hanin said to Abaye: We have learnt: You may not clap the hands or slap the thighs or dance; and yet we indeed see that [people] do this and we do not take them to task! — He replied to him: And according to your opinion, <u>that which Rabbah said: A man may not sit down at the entrance of the lehi lest an object should roll away and he come to carry it [four cubits in a public thoroughfare]; yet there are these women who take their waterugs and go and sit at the entrance of an alley and we do not say anything to them! But let Israel [go their way]: it is better that they should err in ignorance than presumptuously; here also [I say], Let Israel go their way: it is better that they should err in ignorance than presumptuously.</u> This, however, applies only to a Rabbinical [prohibition] but not to a Biblical [prohibition]. But it is not so; whether it [the prohibition] is Biblical or Rabbinical we do not tell them anything; for the additional time to the Day of Atonement is a Biblical injunction, yet people eat and drink until dusk and we do not say anything to them.</p>	<p>17. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף ל. אמר ליה רבא בר רב חנין לאביי: תנן, אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין, ולא, והאידינא דקא חזינן דעבדן הכי אמרינן להו ולא מידי? - אמר ליה: ולטעמך, הא דאמר (רבא) +מסורת הש"ס: רבה+ לא ליתב איניש אפומא דלחיא דלמא מגנדר ליה חפץ ואתי לאתווי (ארבע אמות ברשות הרבים), והא הני נשי דשקלן חצבייהו ואזלן ויתבן אפומא דמבואה, ולא אמרינן להו ולא מידי? אלא, הנח להם לישראל, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו הכא נמי - הנח להם לישראל, מזידינן מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. והני מיילי - בדרבנן, אבל בדאורייתא - לא. ולא היא, לא שנה בדאורייתא ולא שנה בדרבנן לא אמרינן להו ולא מידי, דהא תוספת יום הכפורים דאורייתא ואכלי ושתו עד שחשכה ולא, הוא אמרינן להו ולא מידי</p>
<p>18. Rambam Sheggagot 13:1 If the court ruled, and one of the judges knew that the law was in error, and he informed the court of their error – and despite that, they still permitted it. The court is not liable but whoever relies on their ruling must bring a fixed chat'at offering for his error, as it says "And if all the nation of Israel errs – until the entire Sanhedrin errs."</p>	<p>18. רמב"ם שגגות פרק יג:א וכן אם הורו וידע אחד מהן שטעו ואמר להם טועים אתם ורבו עליו המתירים והתירו, הרי בית דין פטורין וכל מי שעשה על פיהם חייב להביא חטאת קבועה על שגגתו, שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו עד שישגו כל הסנהדרין</p>
<p>19. Tosafot Pesahim 51a Those things which are permitted and later generations treated as forbidden – i.e. that they know it is permitted, and they wish to be stricter with themselves ... <u>but those practices which are a result of error, namely that they believe that is forbidden while in fact it is permitted, you can permit explicitly</u> , and so it seems from the Yerushalmi.</p>	<p>19. תוספות מסכת פסחים דף נא. דהאי דבריו המותרים ואחרים נהגו בהן איסור היינו שיודעים שהן מותרים על עצמן...<u>אבל</u> והם רוצים להחמיר שסבורים דברים שנוהגים מחמת טעות יכול להתיר שהוא אסור והוא מותר בפניהם וכן משמע בהדיא בירושלמי</p>

V. Minhag Mevatel Halakhah

<p>20. Y. Yevomot 12:1 12c With what was chalitzah performed: With a shoe or with a sandal? Rebi said to him – Do we have sandals in our place? I said: Why did R' Meir say that one cannot perform chalitzah with a shoe? Rav Ba b. Yehudah said in the name Rav. If</p>	<p>20. ירושלמי יבמות יב:א יב ג במה היה חולץ במנעל או בסנדל אמר לו רבי וכי יש סנדל במקומינו ואמרתי מה ראה רבי מאיר לומר אין חולצין במנעל ר' בא בר יהודה בשם רב אם יבוא אליהו ויאמר שחולצין במנעל</p>
--	--

<p>Elijah would come and say that we perform chalitzah with a shoe, we would listen to him. If he would say that we could not perform chalitzah with a sandal we would not listen to him, for the masses perform chalitzah, and the custom can annul the law. R' Zeira and R' Yirmiya said in the name of Rav. If Elijah would come and say that we do not perform chalitzah with a shoe, we would listen, but with a sandal, we would not listen, for the masses perform chalitzah with a sandal, and the custom annuls the law.</p>	<p>שומעין לו שאין חולצין בסנדל אין שומעין לו שהרי הרבים נהגו לחלוץ בסנדל והמנהג מבטל את ההלכה רבי זעירא רבי ירמיה בשם רב אם יבוא אליהו ויאמר שאין חולצין במנעל שומעין לו שאין חולצין בסנדל אין שומעין לו שהרי הרבים נהגו להיות חולצין בסנדל והמנהג מבטל את ההלכה</p>
<p>21. B. Yevamot 102a Rabbah stated in the name of R. Kahana in the name of Rav: If Elijah should come and declare that halizah may be performed with a foot-covering shoe, he would be obeyed; [were he, however, to declare that] halizah may not be performed with a sandal, he would not be obeyed, for the people have long ago adopted the practice [of performing it] with a sandal. R. Joseph, however, reported in the name of R. Kahana in the name of Rab: If Elijah should come and declare that halizah may not be performed with a foot-covering shoe, he would be obeyed; [were he, however, to declare that] halizah may not be performed with a sandal, he would not be obeyed, for the people have long ago adopted the practice [of performing it] with a sandal. What is the practical difference between them? — The practical difference between them is [the propriety of using] a foot-covering shoe ab initio.</p>	<p>21. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף קב. אמר רבה אמר רב כהנא אמר רב: אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל - שומעין לו אין חולצין בסנדל - אין שומעין לו, שכבר נהגו העם בסנדל; ורב יוסף אמר רב כהנא אמר רב: אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל - שומעין לו, אין חולצין בסנדל - אין שומעין לו, שכבר נהגו העם בסנדל. מאי בינייהו? איכא בינייהו מנעל לכתחלה.</p>
<p>22. Y. Bava Meitzia 7:1 11a-b One who hires workers and tells them to wake up at a certain time and go to sleep at a certain time. In places where they were not so accustomed, you could not force them to do so. In a place where it was customary to provide, he must provide food...everything according to the custom of the country. <u>R. Hoshia said – this is to say the custom annuls the law.</u></p>	<p>22. ירושלמי בבא מציעא פרק ז: א: השוכר את הפועלין ואמר להן להשכים להשכים ולהעריב מקום שנהגו שלא ולהעריב אינו יכול לכופן מקום שנהגו לזון יזון לספק מתיקה יספק הכל כמנהג המדינה...השוכר את הפועלין כו' אמר רב הושעיה זאת אומרת המנהג מבטל את ההלכה</p>

VI. One for the Road

<p>23. Responsa of Maimonides, 263 And that which this other "Sage" argued, that "in Bagdad and other cities they do this [stand for the reading of the 10 commandments]," this is not a proof at all. For if there were sick people in those places, a healthy person would not contaminate himself from them just so that they should be they equal. Rather, he would attempt to heal them as best as he could.</p>	<p>23. שו"ת הרמב"ם סימן רסג ומה שטען החכם האחר, שבגדאד ומקצת הערים עושות זאת, אין זה ראיה בשום פנים, לפי שאם נמצא אנשים חולים, לא נחליא הבריא מאנשיהם, כדי שיהיו שווים, אלא נשתדל לנתח כל חולה שנוכל.</p>
--	--